

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2013

**SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE I
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER I**

MARKING GUIDELINES

Nako: Diiri tše 3

100 Meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A TEKATLHALOGANYO

POTŠIŠO YA 1

1.1 Barutwana ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:

Boradia ga bo bušetše selo. Phaile o tlogetše mosadi wa gagwe ka la gore o phela a mo omanyana ka pelong a etšwe a tseba gore o ya go lekgarebe la gagwe la ka mahwefeng. Mamohla kgarebe yeo e mo hlanogetše gomme o šala a gakanegile. (2)

1.2 Monna wa gagwe o hlokošetše gomme o mo rouletše. (2)

1.3 Mongwadi o ra gore Phaile o ile a ba tlišetša mathata ba sa nagane. (2)

1.4 Barutwana ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mongwe a ka no re:

Aowa ga se tshwanelo. Se se tlogela bana mathateng ka ge ba thoma go ipona phošo ka dilo tšeo ba sa di tsebego ebile ba šala kgakanegong ba sa tsebe gore ba be ka lehlakoreng lefe.

GOBA

Ee, ge batswadi ba sa phedišane gabotse ba na le tokelo ya go tšea sephetho se se ba kgotsofatšago. (2)

1.5 Phaile a re o na le lešapa. O phela a omana ka mehla. (2)

1.6 O bešetšwe. (1)

1.7 O ile a re: "Se se nkganago se nthola morwalo". (2)

1.8 Lengwalo la bohwa la go tšwa go baemedi ba Mohu Phekoyakoma la go re dikgwebo ka moka di abetšwe bana ba gagwe fela, gomme Kutupe o šetše ka ntlo, koloi le bene fela. (2)

1.9 Barutwana ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mongwe a ka no re:

Ke tshwanelo ka gore ge molekane yo mongwe a sa tshepege a se ke a tseba kabo ya gagwe ka ge a ka dira bonokwane bja go fetola dipampiri ge a se a thaba ka tsela ye kabo e lego ka gona gomme bana ba tla ba šala ba hlaka.

GOBA

Ga se nnete ka ge, ge le dutše mmogo le swanetše le tshepane le gona mahumo ao le nago le ona le tla be le a kgobokeditše le le ka moka. (2)

1.10 O nyaka go re botša gore ga se mogatšagwe wa nnete. Ge ba be ba ratana ba be ba tla ba mmogo le mathateng. (2)

1.11 Ee, go itaetša a be a ratana le Phaile pele monna wa gagwe a hlokošana, ka ge a ile a thaba ge a seno hlokošana a re Phaile o tla tsena ka ga gagwe a lokologile bjalo ka ge monna wa gagwe a hlokošetše. O hlanogela Phaile ge a le mathateng ebile o sepela a se a mo laela. (3)

1.12 Barutwana ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mongwe a ka no re:

Ke ithutile gore ke se ke ka tshepa motho yo ke kopanago le yena nakonyana ye nnyane ka ge a ka go dira bošula o sa nagane. Phaile o tlogetše mosadi wa gagwe wa lenyalo a yo dula le Kutupe bjale o šetše kgakanegong.

(3)

25 meputso

KAROLO YA B KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Go swaiwa diphošo tše tlhano tša mathomo tša mopeleto le polelo, go tloga moo diphošo tša mongwalelo di hlokomologwe gomme go latišišwe kgopolokgolo. Kakaretšo ya moithuti e swanetše go ba le tše:

E akaretša dintlha tše di latelago:

- Sello o ile a thuša kgarebe ya gagwe a le mathateng
- O mo tsentše sekolo go tloga ka mphato wa senyane lehono o dira ngwaga wa mafelelo kholetšeng ya borutiši
- O mmošhitše leratorato moo a bilego a mo lebatša gore ke tšhuana
- O ile a mo alafiša bolwetši bja gagwe bja go wa
- Lekgarebe le le mo leboga dilong ka moka tšeo a mo diretšego tšona
- Le ge go le bjalo bothata ke gore bjale ga a sa mo rata
- O bone lesogana le lengwe leo le thopilego pelo ya gagwe
- O mo kgopela gore le yena a tšwele pele ka bophelo, a nyake kgarebe ye nngwe
- Yena o a ipshina mo a lego

	Bokgoni bjo bobotsebotse	Bokgoni bjo bobotse kudu	Bokgoni bja go kgotsofatša	Bokgoni bjo bo lekanego	Bokgoni bja go se kgahliše	Bokgoni bja go se kgotsofatše
Kelo	9 – 10	8 – 7	6 – 5	4 – 3	2 – 1	0
Dikgopolo	E akaretša kgopolokgolo yeo e bontšhitšwego ka bokgwari.	E akaretša kgopolokgolo yeo e beakantšhi-tšwego botse.	E akaretša kgopolo yeo e laetšago kwešišo.	E akaretša kgopolo ye e lekanetšego.	Ga e kwešišege ga se ya beakantšhwa gabotse.	E hlakahlakane, ga e bontšhe bokgwari, e ngwadilwe ka go se kwešišege.
Polelo le setaele	Polelo ye e nonnogo ya maleba. Ga go boeletšwe mantšu. Mopeleto wa nnete.	Polelo ye e nonnogo kudu ya maleba le mopeleto wa nnete.	Polelo ya maleba ya go nona le mopeleto wa maleba.	Polelo ya maleba go rothela mantšu ao a boeletšwago.	Polelo ya go se kgahliše le mopeleto wa diphošo.	Polelo ga e kwešišege le mopeleto wa go tlala diphošo.

10 meputso

KAROLO YA C THETO

POTŠIŠO YA 3

3.1 Sereto se a se sego sa bonwa.

- 3.1.1 Se bolela ka lerato. Gore lerato ge le sa hlokomelwe le a hwa. (2)
- 3.1.2 Ke thetotumišo ya setšo. Diteng ke tša bogologolo. Moreti o tumiša legato ka seswantšho ša letšoba. Go itaetša moreti a reta go fihlela ge a khutšišwa ke mafelelo. Moreti o šomišitše sebokantšu.
Mohlala: Bokaletšatši. (2)
- 3.1.3 Ke go gatelela molaetša ka tsela ya seema. 'Ka ge gona ge le' (2)
- 3.1.4 Go tsena mathateng a magolo a o ka se kgonego go a phonyokga. (2)
- 3.1.5
- Ge
Ge morumokwanoputlanyi
 - La
La morumokwanoputlanyi
 - a morumokwano wa mafelelo
Methalothetong 6 le 7
- L, L morumokwanothomi methalothetong 12 le 13
- a morumokwano wa mafelelo 13 le 15
 - a morumokwano wa mafelelo 11 le 14

(2)
[10]

3.2 Direto tše di bonwego.

- 3.2.1 Potšišoretoriki. Moreti o botšiša potšišo ya go hloka karabo/go gatelela kgopolo ye e rilego. (2)
- 3.2.2 Kgopolo ya gore re kgona go ba le dijo ka lebaka la mošomi/go fepa. (1)
- 3.2.3 Barutwana ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mongwe a ka no re:
Aowa ga se tshwanelo mešomo ka moka e bohlokwa. Ka ge moreti a boletše a re yona ye re naganago gore ke ya ditšhila ge e ka se dirwe, bophelo bo ka se phelege gabotse. (2)
- 3.2.4 Mešomo ya ka mašemong, ya go swiela mebila, ya go thuša ka dintlong ka go hlatswa le go apea, bj. bj. (2)
- 3.2.5 Moreti o rata go eletša batho gore mešomo ka moka e bohlokwa mo maphelong a rena. Ge ka moka ga rena re ka nyaka go šoma ka diofising re tšhephile, ke mang yo a tlogo re lokišetša mebila. Re nyaka dijo, mašemo a swanetše go lengwa, diaparo bj. bj. moreti o re:
"Mašemo a tla lengwa ke mang ge o bona,
Ge ka moka re ka tsenya diatla ka dipotleng?" (3)

[10]

3.3 Go leleme

- 3.3.1 Mothofatšo. Ka gore leleme ga se motho, moreti o le bolediša o ka re le tla fetola. (2)
- 3.3.2 Go hlagiša kamano ya methalotheto/Go kgokaganya dikgopolo. (2)
- 3.3.3 O šupa gore batho ba boledišana ka tša lerato ba be ba age motse, ka lebaka la poledišano ya batswadi. Ge nkabe e se ka leleme, ditaba tše di be di tlo ba bothata. (2)
- 3.3.4 Leleme le bohlokwa bophelong. Re bolela ka leleme. Ka leleme re a tumiša mola ka go le lengwe re rogaka re sebana. Moreti a re: "Polelo wa tswirinya bokathaga;"
"Ke ba bakae ba go lemogilego?" Re kopantšhwa ke polelo. Re kgona go kwa motho ge a na le bothata, ka leleme. Re rarolla mathata ka go boledišana."Moreti o re: "Wa kwešišanya manaba; Wa swaya diphošo; Wa kopanya mašaba." (4)

[10]

30 meputso

KAROLO YA D THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠO YA POLELO

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 4.1.1 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
- Mogolo wa ka o bohloko – setho sa mmele.
 - Ngwana yo mogolo o a imela – e le lehlaodi. (2)
- 4.1.2 Ke akronimi ya leina le South African Democratic Teachers Union. (1)
- 4.1.3 Go tlo ba le mogwanto wa barutiši le barutišigadi lehono. (1)
- 4.1.4 Lesiba o rile ga ba na kgetho ba swanetše go bala ba tiišitše. (2)
- 4.1.5 Diyunibesithing. Ga go na lentšu la maleba la leina le ka Sepedi. (2)
- 4.1.6 Swii! Ntsho. (2)
- 4.2 4.2.1 ntlwana – nyenyefatšo
barutišigadi – botshadi
gatana – ledirani (3)
- 4.3 4.3.1 botate le sepelang. (2)
- 4.3.2 O ka – modirišokgonego
ka maoto – sedirišwa
ka masa – lehlathi la nako (3)
- 4.4 4.4.1 Setlolo sa Vaseline aloe fresh. (1)
- 4.4.2 Go goga šedi ya moreki. (2)
- 4.4.3 Go gatelela molaetša wa papatšo. (2)
- 4.4.4 Tagiša letlalo la gago/Ikwe o lokologile/Ikwe o le bohwefo (2)

[25]

POTŠIŠO YA 5

Ditlhahlobo di batameše, ge o sa **ithute** o tla itshola. Gape **masogana** a rata go bapala ka moolo. Ba nyaka go tšwelela gabotse **ka moka** ga bona eupša ga ba šome. Ge ba bona morutwana wa **go ba** le maikemišetšo a **šoma** kudu, ba a **mo sega**. Ka go le lengwe **mmušo** o ba fa thekgo ka dipuku gore ba **atlege**. Morutwana yo mongwe o **lomile** barutiši tsebe gore gona le bao ba ikemišeditšego go kopiša. Hlogo ya sekolo, **Mamabolo** o tla ba gopotša ka molaotheo wa sekolo thapelong.

[10]

35 meputso

Palomoka: 100 meputso